

Kristin Hannah

De nachtegaal

ISBN 978-90-225-7380-8

ISBN 978-94-023-0376-6 (e-boek)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Nightingale*

Oorspronkelijke uitgever: St. Martin's Press, New York

Vertaling: Corrie van den Berg en Daniëlle Stensen

Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam

Omslagbeeld: © Mark Owen/Trevillion Images

Boekverzorging: Asterisk*, Amsterdam

© 2015 Kristin Hannah. All rights reserved

© 2015 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

I

9 april 1995

Aan de kust van Oregon

Als ik één ding in mijn lange leven heb geleerd, is het dit: in de liefde ontdekken we wie we willen zijn; in de oorlog ontdekken we wie we zijn. Jonge mensen van nu willen alles van iedereen weten. Ze denken dat praten over problemen helpt om ze op te lossen. Ik stam uit een stillere generatie. Wij begrijpen de waarde van vergeten, de aantrekkelijkheid van dingen opnieuw ontdekken.

Maar de laatste tijd merk ik dat ik veel nadenk over de oorlog en mijn verleden, over de mensen die ik heb verloren.

Heb verloren.

Zo klinkt het alsof ik mijn dierbaren op een verkeerde plek heb achtergelaten; misschien liet ik hen achter waar ze niet thuishoren en heb ik me toen afgewend, te verward om op mijn schreden terug te keren.

Ze zijn niet verloren. En ze zijn ook niet op een betere plek. Ze zijn weg. Nu ik het einde van mijn jaren nader, weet ik dat verdriet zich net als berouw in ons DNA nestelt en voor altijd deel van ons blijft uitmaken.

Ik ben ouder geworden in de maanden na het overlijden van mijn man en de diagnose van mijn ziekte. Mijn huid ziet eruit als gekreukt waspapier dat iemand heeft geprobeerd glad te strijken voor hergebruik. Mijn ogen laten me vaak in de steek – in het donker, bij het

opdoemen van koplampen, als het regent. Het is ontmoedigend dat ik mijn ogen de laatste tijd niet meer kan vertrouwen. Misschien is dat de reden dat ik achteromkijk. Het verleden bezit een scherpte die ik in het heden niet meer kan zien.

Ik stel me graag voor dat er vrede zal heersen als ik er niet meer ben, dat ik alle mensen die ik heb liefgehad en heb verloren zal terugzien. Dat ik in ieder geval vergeven zal worden.

Maar ik weet wel beter, toch?

Mijn huis, The Peaks gedoopt door de houtmagnaat die het meer dan een eeuw geleden liet bouwen, staat te koop. Ik tref voorbereidingen om te verhuizen, omdat mijn zoon vindt dat ik dat moet doen.

Hij probeert voor me te zorgen, wil laten zien hoeveel hij van me houdt in deze uiterst moeilijke tijd. En dus laat ik zijn geregel over mijn kant gaan. Wat kan het me schelen waar ik doodga? Dat is eigenlijk waar het op neerkomt. Het maakt me niet meer uit waar ik woon. Het leven aan het strand van Oregon, waar ik bijna vijftig jaar geleden aan begon, laat ik achter me. Er is niet veel wat ik wil meenemen. Behalve één ding.

Ik reik naar de hendel van de vlizotrap naar de zolder. De trap ontvouwt zich vanaf het plafond als een gentleman die zijn hand uitsteekt.

De smalle treden trillen onder mijn voeten terwijl ik naar de zolder klim, die naar houtrot en schimmel ruikt. Boven mijn hoofd hangt een peertje. Ik trek aan het touw.

Het lijkt alsof ik me in het ruim van een oude stoomboot bevind. De wanden zijn met brede houten planken betimmerd; spinnenwebben kleuren de nerven zilverwit en hangen in strengen af van de spleten tussen de planken. De zoldering loopt zo schuin dat ik alleen in het midden van de ruimte rechtop kan staan.

Ik zie de schommelstoel die ik gebruikte toen mijn kleinkinderen nog klein waren, een oude wieg en een haveloos hobbelpaard op roes-

tige veren, en de stoel die mijn dochter aan het politoeren was toen ze ziek werd. Langs de muur staan dozen met KERST, THANKSGIVING, PASEN, HALLOWEEN, SERVIES en SPORT erop. Het zijn de spullen die ik niet vaak meer gebruik, maar waaraan ik te gehecht ben om ze weg te doen. Erkennen dat ik nooit meer een kerstboom zal optuigen is naar mijn idee hetzelfde als opgeven, en ik ben nooit erg goed geweest in dingen loslaten. In de hoek staat waar ik naar op zoek ben: een oude hutkoffer, volgeplakt met reisstickers.

Moeizaam trek ik de zware koffer naar het midden van de zolder, tot onder het peertje. Ik kniel ernaast, maar mijn knieën doen zo'n pijn dat ik op de grond moet gaan zitten.

Voor het eerst in dertig jaar til ik het deksel van de koffer op. De bovenste schuifbak is gevuld met aandenkens aan de kinderen. Schoentjes, afdrukken van handjes in keramiek, tekeningen van mensenpoppetjes en lachende zonnen, rapporten, foto's van dansvoorstellingen.

Ik haal de bak eruit en leg hem weg.

De aandenkens onder in de koffer liggen in een slordige stapel: verscheidene dagboeken waarvan het leren omslag is verschoten, een bundel oude prentbriefkaarten, bijeengehouden door een blauw lint van satijn, een kartonnen doos, waarvan een hoek is gedeukt, dunne bundeltjes poëzie van Julien Rossignol, en een schoendoos met honderden zwart-witfoto's erin.

Bovenop ligt een stuk vergeeld papier met vervaagde letters.

Mijn handen trillen als ik het oppak. Het is een *carte d'identité*, een identiteitskaart, uit de oorlog. Ik zie de kleine foto, formaat pasfoto, van een jonge vrouw. *Juliette Gervaise*.

'Mam?'

Ik hoor mijn zoon op de krakende houten treden, het geluid valt samen met het bonzen van mijn hart. Heeft hij me al eerder geroepen?

'Mam? Wat doe je hier? Shit. Die treden zijn veel te wiebelig.' Hij komt naast me staan. 'Je hoeft maar één keer te vallen en...'

Ik raak zijn broekspijp aan, schud zachtjes mijn hoofd. Ik kan niet opkijken. 'Laat me,' is het enige wat ik kan uitbrengen.

Hij knielt en gaat er dan bij zitten. Ik ruik zijn aftershave, een subtiel, kruidig luchtje, en ook een vage rookgeur. Hij heeft buiten stiekem staan roken. Hij is al tientallen jaren geleden gestopt, maar is sinds mijn diagnose weer begonnen. Ik zie geen reden om er mijn afkeuring over uit te spreken: hij is arts, hij weet beter.

Mijn instinct zegt me de kaart terug in de koffer te leggen en het deksel dicht te slaan, hem weer te verstoppen. Zoals ik hem mijn hele leven verborgen heb gehouden.

Maar nu ben ik stervende. Het zal niet snel gaan misschien, maar ook niet langzaam, en ik voel me geroepen om op mijn leven terug te kijken.

‘Mam, je huilt.’

‘O ja?’

Ik wil hem de waarheid vertellen, maar kan het niet. Ik schaam me dat het me niet lukt. Op mijn leeftijd zou ik nergens bang voor moeten zijn, en zeker niet voor mijn eigen verleden.

Het enige wat ik zeg is: ‘Ik wil deze hutkoffer meenemen.’

‘Hij is veel te groot. Ik zal de spulletjes die je mee wilt nemen in een kleinere doos doen.’

Ik glimlach om zijn poging de baas over me te spelen. ‘Ik hou van je en ik ben weer ziek. Om die reden heb ik je met me laten sollen, maar ik ben nog niet dood. Ik wil deze koffer meenemen.’

‘Maar wat heb je in godsnaam nodig van de spullen die erin zitten? Het zijn alleen maar tekeningen van ons, en andere rommel.’

Als ik hem lang geleden de waarheid zou hebben verteld, of als ik meer had gedanst, gedronken en gezongen, dan zou hij mij hebben gezien in plaats van een doodgewone, hulpbehoevende moeder. Hij houdt van een versie van mij die niet compleet is. Ik heb altijd gedacht dat dit was wat ik wilde: bemind en bewonderd worden. Nu denk ik dat ik misschien liever gekend zou willen worden.

‘Zie het als mijn laatste verzoek.’

Ik zie dat hij tegen me wil zeggen dat ik zo niet moet praten, maar bang is dat zijn stem zal overslaan. Hij schraapt zijn keel. ‘Je bent er

al twee keer eerder bovenop gekomen. En je komt er nu ook weer bovenop.'

We weten allebei dat dat niet waar is. Ik voel me wankel en slap. Zonder hulp van de medische wetenschap kan ik niet slapen of eten.

'Natuurlijk,' zeg ik.

'Ik wil gewoon dat je veilig bent.'

Ik glimlach. Amerikanen kunnen zo naïef zijn.

Ooit was ik net zo optimistisch als hij. Ik dacht dat ik in een veilige wereld leefde. Maar dat is heel lang geleden.

'Wie is Juliette Gervaise?' vraagt Julien. Ik schrik als ik die naam uit zijn mond hoor.

Ik sluit mijn ogen en in het duister dat ruikt naar meeldauw en voorbije levens keert mijn geest terug in de tijd en overbrugt continenten. Tegen mijn wil in – of misschien wel in overeenstemming met mijn wil, wie zal het zeggen? – keer ik terug in het verleden.

In heel Europa doven alle lichten;
wij zullen ze niet meer ontstoken zien worden.

– SIR EDWARD GREY, OVER DE EERSTE WERELDOORLOG

Augustus 1939
Frankrijk

Vianne Mauriac verliet de koele keuken met de gepleisterde muren en liep haar voortuin in. Op deze prachtige zomerochtend in de Loire-vallei stond alles in bloei. Witte lakens wapperden in de wind en rozen tuimelden als een lachende waterval langs de oude stenen muur die haar woning aan het zicht vanaf de weg onttrok. Tussen de bloemen zoemden een paar nijvere bijen; in de verte hoorde ze het getjoek van een trein en daarna het verrukkelijke geluid van een lachend klein meisje.

Sophie.

Vianne glimlachte. Haar achtjarige dochter rende waarschijnlijk door het huis en liet haar vader naar haar pijpen dansen, terwijl ze zich klaarmaakten voor de zaterdagse picknick.

‘Je dochter is een kleine tiran,’ zei Antoine, die in de deuropening verscheen.

Hij liep naar haar toe, zijn gepommadeerde haar glansde zwart in het zonlicht. Hij was vanochtend bezig geweest met zijn meubels – een stoel schuren die al zo glad was als satijn – en een fijn laagje stof

had zich op zijn gezicht en schouders afgezet. Hij was een forse man, lang en breedgeschouderd, met een ruig gezicht en donkere stoppels, die constante inspanning vereisten om te voorkomen dat ze een baard werden.

Hij legde een arm om haar heen en trok haar naar zich toe. 'Ik hou van je, V.'

'Ik hou ook van jou.'

Dat was een waarheid als een koe. Ze hield van alles aan deze man: zijn glimlach, de manier waarop hij mompelde in zijn slaap, lachte als hij moest niezen en aria's zong onder de douche.

Ze was vijftien jaar eerder verliefd op hem geworden, op de speelplaats bij school, voor ze zelfs maar een idee had wat liefde was. Hij was haar eerste in alle opzichten: eerste kus, eerste liefde, eerste minnaar. Voordat ze hem kende, was ze een schriel, verlegen, angstig meisje geweest dat ging stotteren als ze bang was, en dat kwam vaak voor.

Een meisje zonder moeder.

'Jij bent vanaf nu volwassen,' had haar vader tegen Vianne gezegd toen ze voor de eerste keer naar ditzelfde huis liepen. Ze was veertien jaar, haar ogen waren gezwollen van het huilen, haar verdriet was grenzeloos. Ooit was dit het zomerhuis van de familie geweest, maar in één klap was het een soort gevangenis geworden. *Maman* was nog geen twee weken dood toen papa ophield een vader te zijn. Toen ze hier kwamen, had hij haar hand niet vastgehouden, zijn hand niet op haar schouder laten rusten of haar zelfs maar een zakdoek aangereikt om haar tranen te drogen.

'Maar ik ben nog maar een meisje,' had ze gezegd.

'Nu niet meer.'

Ze had naar haar jongere zusje Isabelle gekeken, die als vierjarige nog op haar duim zoog en geen idee had van wat er gaande was. Isabelle bleef maar vragen wanneer *maman* thuiskwam.

Toen de deur openging, verscheen er een lange, magere vrouw met een neus als een tapkraan en ogen klein en donker als krenten.

'Zijn dit de meisjes?' had de vrouw gevraagd.

Papa knikte.

‘U zult geen last van ze hebben.’

Het was allemaal zo snel gegaan. Vianne had niet echt doorgehad wat er gebeurde. Papa bracht zijn dochters weg als waren ze vuil wasgoed en liet hen achter bij een vreemde. Het leeftijdsverschil tussen de meisjes was zo groot dat het leek alsof ze uit verschillende gezinnen kwamen. Vianne had Isabelle willen troosten – dat was echt haar bedoeling – maar ze leed zelf zo verschrikkelijk dat ze onmogelijk aan een ander kon denken, en zeker niet aan een zo eigengereid, ongedurig en lawaaierig kind als Isabelle. Vianne herinnerde zich die eerste dagen in dit huis nog goed: Isabelle die krijste en madame die haar sloeg. Vianne had haar zusje gesmeekt, had steeds maar herhaald: ‘*Mon Dieu*, Isabelle, hou op met krijsen. Doe gewoon wat ze zegt.’ Maar Isabelle bleef onhandelbaar, al was ze pas vier.

Vianne had zich totaal verweesd en verlaten gevoeld door alles: de rouw om haar gestorven moeder, het verdriet dat haar vader hen in de steek liet, de plotselinge verandering in hun leefomstandigheden en Isabelles eenzaamheid en zenuwslappende behoefte aan aandacht.

Het was Antoine die Vianne had gered. Die eerste zomer na mamans dood waren ze onafscheidelijk geworden. Bij hem kon ze ontsnappen aan haar situatie. Op haar zestiende was ze zwanger, op haar zeventiende was ze getrouwd en meesteres van Le Jardin. Twee maanden later kreeg ze een miskraam en daarna was ze zichzelf een tijd kwijt. Dat was de enige manier om het uit te drukken. Ze ging volledig op in haar verdriet, spon het als een cocon om zich heen, niet in staat zich om wie of wat dan ook te bekommeren – en al helemaal niet om een hulpbehoevend, krijsend zusje.

Maar dat was oud nieuws. Het was niet het soort herinneringen waaraan ze op een stralende dag als vandaag behoefte had.

Ze leunde tegen haar man aan terwijl haar dochter op hen af rende en verkondigde: ‘Ik ben klaar. Laten we gaan.’

‘Nou,’ zei Antoine grijnzend, ‘de prinses is klaar en dus moeten we allemaal gaan.’

Glimlachend liep Vianne terug het huis in om haar hoed van het haakje bij de deur te pakken. Ze had rossig blond haar, een huid dun als porselein en ogen zo blauw als de zee. Ze beschermde zichzelf altijd tegen de zon. Tegen de tijd dat ze haar strooien hoed met brede rand had opgezet en haar kanten handschoentjes en picknickmand had gepakt, waren Sophie en Antoine het hek al uit.

Vianne voegde zich bij hen op de onverharde weg voor hun huis, die nauwelijks breed genoeg was om een auto te laten passeren. Langs de weg strekten zich hectares hooiland uit, met tussen het groen hier en daar rode klaprozen en blauwe korenbloemen. Her en der stonden ook groepjes bomen. In deze uithoek van de Loire-vallei waren de velden meer geschikt voor hooi dan voor druiven. Het was vanaf hier nog geen twee uur met de trein naar Parijs, maar het leek een volslagen andere wereld. Zelfs in de zomer kwamen hier nauwelijks toeristen.

Nu en dan kwam er een auto langs, of een fietser, of een ossenkar, maar verder hadden ze de weg voor zich alleen. Ze woonden zo'n anderhalve kilometer van Carriveau, een plaatsje van nog geen duizend zielen dat voornamelijk bekend was als halte op de pelgrimsroute van de heilige Jeanne d'Arc. In het stadje waren geen fabrieken en er werkten maar weinig mensen, behalve op het vliegveld, de trots van Carriveau. Het was het enige vliegveld in de wijde omtrek.

In het stadje kronkelden nauwe straatjes met kinderhoofdjes tussen de oude kalkstenen gebouwen die scheef tegen elkaar aan hingen. Cement op stenen muren was aan het verkrumelen, klimop onttrok het verval eronder aan het zicht, dat desondanks altijd merkbaar was. In de loop van eeuwen was het plaatsje in stukken en brokken in elkaar geweven – kromme straten, oneffen treden, doodlopende stegen. Kleuren verlevendigden de stenen gebouwen: rode luifels met ribben van zwart metaal, ijzeren balkons getooid met geraniums in bakken van terracotta. Overal waren verlokkelijke dingen te zien: een etalage met pastelkleurige *macarons*; ruwe manden van wilgentenen, gevuld met kaas en ham en *saucisson*; kisten met een kleurenpalet van to-

maten, aubergines en komkommers. Op deze zonnige dag zaten de cafés vol. Aan metalen tafels dronken mannen koffie en paften, luid orerend, zelfgedraaide sigaretten.

Een heel gewone dag in Carriveau. Monsieur La Choa veegde de straat voor zijn saladerie, madame Clonet waste de etalageruit van haar hoedenzaak, en een groepje opgeschoten jongens struinde door de straten, schouder aan schouder, terwijl ze tegen afval schopten en elkaar peuken doorgaven.

Aan de andere kant van het stadje sloegen Vianne en Antoine af naar de rivier. Op een vlak met gras begroeid plekje op de oever zette Vianne haar mand neer en spreidde een deken uit in de schaduw van een kastanje. Uit de picknickmand haalde ze een knapperig stokbrood, een stuk volle roomkaas, twee appels, wat flinterdunne plakjes Bayonne-ham en een fles Bollinger '36. Ze schonk een glas champagne voor haar man in en ging naast hem zitten, terwijl Sophie naar de waterkant rende.

De dag vergeleed in een roes van zonovergoten behaaglijkheid. Ze praatten en lachten en genoten van de picknick. Het was al laat in de middag – Sophie was aan het hengelen en Antoine vlocht een krans van madeliefjes voor haar – toen hij opmerkte: 'Hitler zal ons binnenkort allemaal in zijn oorlog meezuigen.'

Oorlog.

Niemand sprak in deze dagen over iets anders, en Vianne wilde er niets van horen. Vooral niet op zo'n heerlijke zonnige dag als deze.

Ze legde haar hand boven haar ogen en tuurde naar haar dochter. Aan de overkant van de rivier strekte de groene Loire-vallei zich uit, zorgvuldig en precies in cultuur gebracht. Er waren geen hekken, geen afgrenzingen, alleen maar kilometers golvende groene velden met hier en daar wat bomen in groepen en een enkel stenen huis of een schuur. Witte bloemetjes zweefden als lapjes katoen in de lucht.

Ze stond op en klapte in haar handen. 'Kom, Sophie. Het is tijd om naar huis te gaan.'

'Je kunt niet net doen of het er niet is, Vianne.'